

APEL

Andrei GALBEN,
academician, rector al ULIM,
promotor militant al idealurilor europene și al
procesului de globalizare.

Stimați oameni politici și guvernanți din Republica Moldova! Onorați academicieni, oameni de știință și intelectuali din Republica Moldova! Mult stimați oameni de afaceri, oameni de bună-credință și concetățeni de pretutindeni!

Întâmplător, zilele trecute am urmărit dezbaterile din Legislativ cu privire la aprobarea strategiei naționale de dezvoltare a Republicii Moldova până în anul 2020. Tot în aceste zile. am avut întrevederi de serviciu cu oameni de afaceri din Dubai, Seul și Ierusalim. Aceste fapte, cât și multe altele complementare, m-au determinat să vin către Domnule Voastre cu acest mesaj.

Pornind de la cele ce a propus Guvernul, și u aprobat Parlamentul în prima lectură, cu siguranță nu vedem Republica Moldova ca pe un stat înfloritor, nu peste 100 de ani. ci nici chiar peste 150 de ani, promovând o politică de tipul celei propuse. Societatea, statul nostru, prin acest proiect de strategi[^] este condamnat să fie un stat sărac în Europa.

În această ordine de idei, mă întreb și Vă întreb, care-i sensul că atât de multe surse financiare sunt consumate prin diverse fonduri internaționale pentru a promova o politică la nivelul cunoscut? Care-i sensul deplasărilor guvernanților și parlamentarilor noștri peste hotare, finanțați prin diverse granturi și proiecte, în timp ce mentalitatea lor a rămas să promoveze un stat orientat spre consum, fără a genera și a crea o nouă societate prosperă, cea a cunoașterii? Oare noi, cei din Republica Moldova, suntem din altă castă, ori categorie socială, pentru a privi viitorul atât de sumbru? Cu ce suntem noi inferiori celor din Japonia, Coreea de Sud, Israel și alte state, care de asemenea nu dispun de resurse energetice, zăcăminte subterane, dar au un potențial uman de excepție, ca și noi - o forță umană incomensurabilă? De exemplu. Coreea de Sud în 1952 se afla în pragul unui default național, dar a știut să evite catastrofa. Cetățenii țării s-au unit, au depus eforturi susținute pentru a-și salva țara. în 2007 PIB-ul Coreei de Sud a echivalat cu cel al Rusiei. Mai mult decât atât, actualmente Coreea de Sud este un miracol, un exemplu pentru întreaga comunitate mondială.

Stimați concetățeni! Anticipez răspunsul Domniilor Voastre la această întrebare: „De vină sunt Guvernul, Parlamentul și Președintele țării”! Și tot Dumneavoastră ați putea continua - păi, dacă veniți cu exemplul Coreei de Sud, de ce nu spuneți că tot în Coreea de Sud de la 1972 încoace au fost pedepsiți foarte aspru doi președinți de țară pentru delapidări de bani publici? Totul este corect, aș răspunde, însă voi mai adăuga: dar ce a făcut fiecare dintre noi, cetățeni ai Republicii Moldova, pentru ea acest stat să dețină o poziție economică bună în Europa? Căci. în afară de impozitele plătite la stat, cei mai mulți dintre noi nu am întreprins nimic, cu excepția unor ieșiri în stradă, unde s-a scandat „jos unii, sus alții!”. Să încercăm să analizăm activitatea fiecăruia dintre noi, care activăm într-un domeniu sau altul! Oare depunem eforturi suficiente pentru a ne îndeplini obligațiile de serviciu în mod profesionist, respectăm oare cu strictețe

Legislația muncii și normele de drept național și internațional? Cine dintre noi a încercat să sprijine Executivul sau Legislativul, autoritățile publice centrale și locale cu anumite sfaturi constructive, renunțând la critici- le vehemente? Organele de conducere ale unui stat prosper întotdeauna s-au sprijinit pe activitatea cotidiană, pe experiența statelor vecine, a comunității mondiale în ansamblu, și ținând de asemenea cont de sugestiile și doleanțele cetățenilor țării pe care o reprezentau. Dar ce contribuție avem noi în acest sens? Cerem de la Guvern, Legislativ și Președintele țării salarii mai bune, condiții de viață decente, fără a sprijini însă autoritățile publice centrale, pentru ca uzina, fabrica, gospodăria agricolă sau instituția în care activăm să prospere. Or, prin prosperarea fiecărei unități economice în parte sunt stimulate instituțiile de conducere ale statului, pentru a lua măsurile respective de consolidare a societății și a statului în ansamblu. Dar pentru aceasta urmează a fi soluționate următoarele probleme:

Problema culturii generale

Odată cu prăbușirea Uniunii Sovietice și obținerea suveranității naționale, majoritatea covârșitoare a populației din Republica Moldova a sperat la schimbări în bine. Aceste așteptări s-au transformat atunci într-o euforie națională. Au venit la putere agrarieni. Odată cu aceștia au fost spulberate toate speranțele societății. Agrarienii au “contribuit” conștient la degradarea societății și deci, lucru foarte grav, la degradarea culturii și spiritualității. Alte guvernări și formațiuni politice nu au produs nici ele transformările promise. Colapsul, economic, social, spiritual și de drept, s-a aprofundat. Au fost investite mari speranțe în AIE, deoarece în componența acesteia au intrat mulți tineri cu studii prestigioase, inclusiv mult râvnitele studii superioare obținute peste hotare. Or, menționăm cu mare regret că lucrurile nu s-au schimbat nici de data aceasta. Mentalitatea veche, perimată, prin care statul cu instituțiile sale urma să modifice societatea, nu a fost să fie înlocuită. Comportamentul și calitatea muncii prestate de către funcționarul public rămâne a fi de proastă calitate, ca în perioada sovietică, dar și în cea de până la 2009. Se gândește și se muncește la nivelul aspirațiilor zilei de astăzi, fără o viziune amplă, ce ar putea plasa Republica Moldova, în spațiu și în timp, într-o perspectivă imediată și una mai îndepărtată. Altfel spus, dorim să trăim mai bine, dar muncim și activăm ca într-o gospodărie colectivă, ca într-un colhoz codaș.

Activitatea noastră cotidiană, activitatea fiecăruia dintre noi continuă să se bazeze pe tradițiile și principiile culturii muncii unei societăți bazate pe o mentalitate colectivă. Anii de suveranitate nu au schimbat esențial modul nostru de gândire, cultura și comportamentul nostru cotidian. După 1991, relațiile noastre economice s-au transformat substanțial. Însă, atitudinea angajatului față de obligațiile sale, cultura muncii, dar și legislația, Codul muncii, au un conținut depășit de timp. Acum este mult mai simplu să demiiți un conducător de unitate economică, niște ingineri sau tehnicieni decât o îngrijitoare, o laborantă sau un simplu agricultor. Astfel, imperfecțiunea legii frânează schimbarea comportamentului, a atitudinii angajatului față de superiorii săi și față de proprietatea privată. De aici derivă și o altă realitate a culturii noastre cotidiene - cultura juridică.

Fiind parte componentă a culturii generale, aceasta trebuie cultivată, dezvoltată și ocrotită pe parcursul întregii noastre vieți.

În cadrul unor deplasări de serviciu am avut posibilitatea să vizitez peste 80 de state ale lumii. Astfel am constatat un lucru cert: cultura juridică se deosebește substanțial de la o civilizație la alta, de la un continent la altul, de la un stat la altul. Chiar în Republica Moldova, cultura juridică, mentalitatea normei de drept se deosebește de cea din România, deși suntem parte a uneia și aceleiași civilizații. Trep-

tat, aceste diferențe se atenuază în măsura racordării normelor de drept național din Republica Moldova la rigorile normelor de drept european și internațional. Dar constatăm cu mare regret că, deși legiuitorii adoptă norme de drept relativ avansate pentru societatea noastră, cei care urmează să le respecte sunt persoane neinformate. De aici, ne confruntăm cu o societate puțin competentă în materie juridică, cu multiple greșeli în tratarea normei de drept, comise de funcționarii publici, admiși în funcție nu după competențe, ci conform simpatiilor. Vina pentru cele ce se întâmplă acum o poartă nu doar guvernarea sau politicienii, ci fiecare cetățean al Republicii Moldova în parte. Prin activitatea noastră cotidiană, provocăm situații care dau naștere la acte de corupție. În 2007 m-am pronunțat asupra fenomenului corupției din învățământ printr-un articol, publicat într-o ediție apărută ca urmare a unei conferințe științifice realizate de către Centrul de Combatere a Crimelor Economice și Corupției. Încă atunci am menționat că flagelul corupției în învățământ, și nu numai în acest domeniu, diferă de la stat la stat. De aceea, nu este corect ca unele norme de drept străine culturii noastre tradiționale să fie implementate aici și viceversa. Norma de drept european și internațional trebuie racordată la particularitățile relațiilor sociale de la noi, stabilite într-un domeniu sau altul. Și atunci, care este ieșirea din situație? Răspunsul e simplu. Să nu provocăm astfel de situații. Să nu uităm că avem cinste și onoare, demnitate și să nu provocăm apariția acestui flagel. Nu toți cei din Republica Moldova care au izbutit să realizeze câte ceva au dat mită sau ciubuc, sau au dobândit prin fraude proprietăți și au deschis locuri de muncă pentru mii de salariați. De aceea este foarte important să nu dăm ascultare invidiei și gândurilor negre ale unora dintre noi. Încercați fiecare dintre dumneavoastră să nu vă căutați fericirea peste mări și țări, ci să realizați ceea ce au realizat oamenii simpli ca și dvs., prin muncă asiduă, devenind oameni respectați și lideri în condițiile relațiilor de piață. Nu vă lăsați dominați de complexul inferiorității. Acest complex l-am moștenit din moși-strămoși, **căci un popor care nu a dominat pe parcursul veacurilor alte popoare are un stereotip diminuat de apreciere a valorilor și relațiilor interetnice**. Să luăm, de exemplu, două etnii din Republica Moldova - moldovenii și rușii.

Să nu aveți impresia că îmi este ușor să scriu aceste rânduri. Sunt copilul și produsul acestui pământ și nu sunt indiferent față de ceea ce se întâmplă la noi și care este viitorul nostru. Activez în învățământul superior de circa 40 de ani și îmi vine foarte greu să mă pronunț asupra unor gânduri expuse doar tangențial. Sunt cunoscute aprecierile lui Dimitrie Cantemir din „Descrierea Moldovei” despre moldoveni, aprecieri pertinente pentru acel timp. Spre marea noastră mirare însă, aceste „calități” sunt difuzate în mod speculativ de către unele forțe politice, atribuindu-le moldovenilor de astăzi.

Dar și noi, urmașii acestui neam apărut în epoca medievală, nu depunem eforturi pentru a demonstra că de la începutul sec. XVIII și până în prezent am evoluat substanțial, chiar în cultura juridică. Popoarele medievale de la Carpați până la Dunăre și Nistru au evoluat în cadrul civilizației ei românești prin normele de drept roman, bizantin, prin legile nescrise, toate împreună constituind ulterior tulpina legislației civilizației românești. Iar la începutul sec. al XIX-lea, normele de drept basarabene incluse în „Manualul juridic” al lui Andronachi Donici de la 1814 au constituit ulterior fundamentul normelor de drept din Rusia „Совокупность правовых форм Римского права”. Dacă până la 1991 nu era posibilă expunerea deschisă a acestei realități, după obținerea Independenței, fiind dominați de maxima „Capul plecat sabia nu-1 taie”, nu am dezvoltat acest aspect. Sindromul incomodității, omeniei, cumsecădeniei exagerate, de care continuă să fie dominați intelectualii noștri, rămâne în continuare prea puternic.

Generația de tineri, reprezentată de studenții moldoveni, în mare parte continuă tradițiile și viziunile generației din sec. XX.

Alta este situația cu populația de etnie rusă din Republica Moldova. De altfel, sunt cu totul diferiți cei care au venit în Republica Moldova imediat după război și în anii de restabilire a economiei ruinate și este puțin diversă cultura și mentalitatea populației de etnie rusă stabilită în Republica Moldova în ultima pătrime a secolului XX. Nu se deosebește substanțial viziunea generației tinerilor de etnie rusă în raport cu populația băștinașă. Dacă tinerii moldoveni continuă să moștenească tendințele de supușenie și ascultare, apoi cei de etnie rusă sunt dominați, în mare parte, de sindromul națiunii dominante. În același context, de menționat că interesul față de studii este diferit la moldoveni și la ruși. Este un tablou trist, dar real. De aceea noi, cei maturi și cu experiență, nu trebuie să permitem menținerea în continuare a acestei realități. Indiferent de etnie, toți sunt copiii noștri, toți reprezintă viitorul acestui pământ și acestui neam. Nu ne vom regăsi într-o Europă unită dacă vom avea o atitudine premeditată, chiar față de cei care poate nu ne împărtășesc viziunile. În același timp, menționez cu satisfacție că majoritatea covârșitoare a copiilor de etnie rusă, concomitent cu moldovenii, cred în prezentul și viitorul acestei țări.

Istoriași limba

Stimați colegi istorici! Sincer fiind, îmi este pentru breasla noastră. Orice afirmație sau scuză a fiecăruia dintre noi nu au valoare în are tinerii care s-au născut în Republica au ajuns în aulele studentești nu au o claritate referitor la cine sunt și de unde vin, din ce parte, sunt români sau moldoveni. Este o greșeală fatală să așteptăm indicații prețioase de la politicieni pentru a ne lumina cum să tratăm și să dăm istoriei noastre. Dacă ne dorim ă unită și mai visăm la idealurile globalizării, trebuie să respingem tratarea istoriei de pe principiile valorilor de altădată. Ar fi o eroare istoria noastră prin prisma unor sau altor e, a unor sau altor partide politice. Trebuie să fim sinceri și să spunem că o istorie obiectivă și nu va fi. Dintotdeauna, tratarea istoriei va avea un caracter relativ, în funcție de scopurile pe care le pune un autor sau un grup de autori, însă, merită o alifie deosebită experiența din Franța și pe care și le pune un autor sau un grup de autori. În acest sens, merită o atenție deosebită experiența colegilor din Franța și Germania. Aceștia au tratat istoria țărilor lor, a Europei și a lumii întregi, într-un mod deja cunoscut și în funcție de apartenența lor la școlile științifice de până la fondarea Uniunii Europene, cu totul alta după fondarea Uniuni Europene. De aceea, discuțiile interminabile privitoare la rolul și importanța „Istoriei românilor”, „Istoriei Moldovei”, „Istoriei integrate” sunt lipsite de sens, deoarece toate acestea sunt importante pentru generația tânără și societate în ansamblu. Niciodată și nicidecum, un mod sau altul de interpretare a istoriei nu vor fi apreciate pozitiv de întreaga societate. Aprecierea va fi făcută în funcție de dorința și interesul cetățeanului de a percepe istoria. Totul depinde de modul de elucidare a evenimentelor și faptelor. Însă, pentru aceasta, nu putem pune la îndoială apartenența noastră la civilizația românească, după cum nu putem nega existența statului suveran Republica Moldova, membru al Organizației Națiunilor Unite. În același timp, contemporanii noștri au posibilitatea de a participa activ la procesul de europeanizare și mondializare, fapt pe care nu au putut să și-l imagineze alte generații, nici chiar genialul european Napoleon Bonaparte. Prin urmare, este strict necesară și „Istoria integrată” numai nu în formula sau în variantele cunoscute. Nu ar fi corect ca aceste manuale de istorie să fie scrise în viziunea unui grup de autori, ci în funcție de strategia de dezvoltare a țării noastre, care poate fi stabilită doar de forțele politice de la guvernare.

Nu mai puțin importantă este problema limbii de stat. Menționez de asemenea cu mare durere în suflet că indiferența oamenilor de știință, a oamenilor politici, a societății în ansamblu față de limba oficială mă îngrijorează. Cu privire la aceasta m-am pronunțat și cu alte ocazii, nu

mă voi repeta. Am să adaug doar că zilele trecute, la o reuniune de la ULM a unui grup de ambadori, unul dintre ei a făcut o glumă referitoare la limba de stat din Republica Moldova, menționând că el „va vorbi în una dintre cele patru limbi recunoscute în Republica Moldova: limba oficială, limba română, limba moldovenească și limba găgăuză”?

Stimați savanți, specialiști în materie de lingvistică! De ce nu vă pronunțați în acest sens? De ce așteptați indicații prețioase de la politicieni? Ce vă domină: frica, incompetența sau indiferența? Domniile Voastre cunosc foarte bine că la fiecare 90 de zile dispare câte o limbă din constelația limbilor vorbite pe mapamond. Posibil că aceasta se va întâmpla cindva și cu limba îngrozește. Sau doriți ca acest lucru să se întâmple mai curând?

Suntem maestri în arta manifestațiilor de stradă, dar când este vorba de apărarea limbii și identității naționale, doriți ca acest sacrificiu să-l facă alții. Nu am să numesc un profesor de limba română, elogiât de anumite cercuri științifice, dar când acestuia i s-a propus să elaboreze, încă în primii ani de obținere a independenței, un manual de limbă română pentru alolingvi, acesta a reproșat: „Ce, am ajuns să-i învăț pe străini limba română?”. Iată viziunea și atitudinea adevărată raportată la prezentul și viitorul limbii române. Au mai trecut câțiva ani, pentru ca un manual de limbă română pentru alolingvi să fie scris de un român basarabean - Valeriu Rusu, stabilit în regiunea Aix-en-Provence din Franța. Se vede că străinătatea și atașamentul față de limba română l-au făcut să elaboreze acest manual. Poate că ar trebui să plecăm cu toții din această țară, ca doar mai apoi să înțelegem valoarea graiului nostru matern?

Confesiunea

Așa a fost să fie ca pe lângă multitudinea de limbi să apară pe parcursul secolelor nenumărate confesiuni. Mentalitatea antică și îndeosebi cea medievală au provocat foarte multe războaie religioase, chiar la nivel de apartenență la una și aceeași confesiune. Ciocniri sângeroase pe motiv de tratări diferite ale credinței în forța divină s-au înregistrat și mai târziu. Spuneam că am avut posibilitatea să vizitez în timpul deplasărilor mele de serviciu mai multe țări străine, inclusiv statele arabe din Orientul Apropiat și Mijlociu. Și m-am convins de toleranța profundă a lumii arabe față de monumentele și lăcașele sfinte ale creștinătății. În țările Orientului Apropiat există mai multe locuri sfinte legate de prezența Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Fiind educat în spiritul ideologiei vechi cu privire la rolul lumii arabe în societățile de altădată și în cele contemporane, mi-am dat seama că îmi creasem o impresie eronată despre atitudinea arabilor față de lăcașele sfinte creștine. Acestea sunt însă păstrate și respectate cu sfințenie de către popoarele islamice și reprezintă un model de toleranță confesională pentru noi, cei din Republica Moldova. Spun asta, deoarece Europa Occidentală de mult a depășit sindromul urii și al dușmăniei față de confesiuni, inclusiv față de cele islamice. Personal, de fiecare dată când mă aflu într-o deplasare de serviciu în țări străine, obligatoriu vizitez lăcașele sfinte specifice acestor țări. Am observat același gest însă și din partea unor străini, care, vizitând Republica Moldova, neapărat vizitează lăcașele noastre sfinte. De aceea, dacă ne dorim într-o Europă unită, trebuie să ne educăm spiritul toleranței, nu doar în raport cu cei de alte etnii, ci și cu cei ce împărtășesc alte confesiuni.

Provin dintr-o familie de creștini ortodocși, așa am fost botezat, așa sunt botezați copiii și nepoții mei. Nu îmi voi schimba niciodată credința, deci dezaprob și condamn trădarea credinței creștin-ortodoxe și adoptarea unei alte confesiuni. Și doar atât. Omului poți să-i iei ceva cu forța, dar să-i dai ceva cu forța nu e posibil. Contează ce poartă omul în inimă și în suflet. Cel mai important lucru este să înțelegem că Domnul și natura ne-au selectat, indiferent de apartenența noastră la o confesiune sau alta. Și, prin fiecare dintre noi, pământul este mai frumos și mai bogat, iar societatea este mai frumoasă. Să ne bucurăm de ceea ce ne-a dat Domnul și să ne unim eforturile pentru

păstrarea acestei bogății incommensurabile.

Stimați oameni politici și guvernanți!

Suntem cu toții copiii acestui pământ, mai buni sau mai puțin buni, mai educați sau cu carențe în educație. Majoritatea dintre noi avem o țară și activăm într-o societate cu problemele sale, unele dintre ele extrem de complicate. Înțelegem că nu numai de dvs. depinde soluționarea lor. Problemele statului sunt problemele fiecăruia dintre noi. De dvs. depinde în mare parte antrenarea cetățenilor în guvernarea statului, în respectarea și promovarea normelor de drept, în promovarea cetățenilor merituoși. Vă îndemn să nu urmați exemplul celor care au făcut parte din guvernările precedente, ci să vă mobilizați, cu capacitățile și calitățile date de la Bunul Dumnezeu, să vă onorați obligațiile față de societate și popor, dăruindu-vă și jertfindu-vă pe altarul dăinuirii noastre.

Trebuie să fiți conștienți de faptul că nici unul dintre partidele actuale nu va fi capabil să conducă de unul singur țara în viitorul apropiat. De aceea dvs. sunteți sortiți să conlucrați, să colaborați în numele prosperării țării și societății. Vă îndemn să urmați exemplul Camerei Comunelor din Parlamentul Marii Britanii, instituție în care aleșii poporului ajung în dezbateri până la limita admisibilului, iar seara se întâlnesc la cină, unde analizează probleme mondene, cu totul altele decât cele politice. Dvs. nu aveți dreptul la greșeli și la ambiții personale. Mulți dintre dvs. nu sunt politicieni de formație, de aceea sunteți obligați să munciți mult pentru a vă perfecționa calitățile oratorice, a vă îmbogăți cunoștințele din domeniul economiei, dreptului, istoriei, limbii, din alte domenii importante.

Reprezentarea funcțiilor în administrația publică centrală și locală după apartenențe de partid este o mare greșală pentru realitățile din Republica Moldova. Dacă țara noastră ar fi un stat cu o populație mare, acest principiu de divizare a funcțiilor în aparatul de stat după apartenența de partid ar fi binevenit. Însă, criza de resurse umane la nivel național și mentalitatea cu care suntem înzestrați nu ne permit acest lux. Prin urmare, ar fi foarte bine să abandonați ambițiile de partid și să selectați în administrația publică persoane după principiul competenței și profesionalismului. Nu pot fi repetate greșelile predecesorilor. Aceste idei le-am desprins din exemplul meu. La ULIM nu a fost admis nici-meni la studii sau în activitatea didactică și științifică după principiile de rudenie sau de partid, ci în strictă conformitate cu exigențele stabilite de cadrul legislativ din Republica Moldova. Au fost admise în câmpul muncii chiar persoane ce aveau opinii pe care nu le-am împărtășit. Or. nu am încercat să țin cont de ele. Când a fost să fie încadrate în serviciu, nu le-am amintit și nu le voi aminti niciodată de activitatea lor „subversivă”, căci au fost admise deoarece sunt foarte buni specialiști în materie. Tocmai aceste și multe alte calități au permis ca în echipa de la ULIM să fie selectate și să muncească personalități de excepție. Toți cei care funcționăm în această instituție, indiferent de aspirațiile noastre politice, avem o cauză nobilă: pregătirea specialiștilor și realizarea unor cercetări științifice pentru prezentul și viitorul țării. Vă îndemn și pe dvs. să urmați acest exemplu întru propășirea Republicii Moldova.

Generația tânără

Fiind reprezentată de elevii din licee, de cei din centrele universitare și din alte

unități educaționale, aceasta se află într-o situație ambiguă. Pe de o parte, tinerii se mândresc că sunt cetățeni ai acestei țări, iar pe de altă parte, sunt decepționați, nu-și văd viitorul în țara noastră. Ceea ce se propune în strategia de dezvoltare a Republicii Moldova până în anul 2020 este chiar umilitor pentru prezentul și viitorul generației noastre. Se vede că această strategie a fost pregătită de către niște oameni străini sau indiferenți față de ceea ce se va întâmpla în Republica Moldova în viitorul apropiat. Nu exclud cazul că în promovarea acestei strategii s-au consumat bani din diferite fonduri venite de peste hotare. Dacă s-ar fi dorit cu adevărat, apoi în cei opt ani de zile, propuși spre aprobare în această strategie, s-ar fi putut răsturna munți și generația tânără nu ar fi fost nevoită să viseze la un viitor mai bun în țări străine. Aceasta însă nu este doar părerea mea, ci părerea multor străini care ne vizitează țara și discută cu tinerii noștri. Și iarăși urmează o întrebare retorică: Cine este de vină în acest caz? Răspunsul este următorul: vina o purtăm cu toții - de la opincă până la vlădică.

Cetățeanul simplu, societatea bazată pe consum și percepția valorilor culturale la noi și peste hotare

De starea de lucruri din Republica Moldova suntem responsabili cu toții, deoarece așa am fost educați să executăm cu strictețe indicațiile superiorilor fără dreptul la o opinie personală, în urma acestei politici, societatea s-a transformat într-un executor și consumator militant. După 1991, situația nu s-a schimbat. Cetățeanul educat în spiritul societății bazate pe consum, odată cu obținerea independenței, și-a pierdut orientarea.

Dacă e să comparăm starea de lucruri de la noi cu cea din statele vecine, sau cele mai îndepărtate, în sensul modelării politicii de consum, nu observăm schimbări esențiale. O situație similară întâlnim în România, Ucraina, Rusia și în alte state din arealul țărilor est-europene. Majoritatea localităților rurale sunt populate doar de oameni de vârsta a treia, iar altele sunt pe cale de a fi părăsite. Viitorul satului din țara noastră ca și al satelor din statele vecine este iluzoriu. În timp ce o situație mult mai bună o întâlnim în localitățile rurale din țările Europei Occidentale. Și totuși, chiar în Vest, de exemplu, în localități mai îndepărtate din Franța, nu sunt alimentate cu gaze naturale sau că se află într-o situație incomparabil inferioară față de satele din Japonia, Coreea de Sud sau Israel. În localitățile rurale din aceste țări, viața diferă foarte puțin de cea din localitățile urbane. De aceea, populația din localitățile rurale din Republica Moldova sau România, plecând în țări cu o infrastructură rurală mai avansată și cu salarii mult mai bune decât la noi, refuză să se întoarcă în țară, deși unii sunt umiliți și subestimați. Iar tânăra generație - viitorul societății noastre - este crescută de bunici sau părinți, majoritatea fiind divorțați. Mulți copii nu cunosc căldura și dulceața dragostei părintești. Iar societatea este indiferentă față de cele ce se întâmplă, așteaptă indicații de la superiori și se bucură nespun prin intermediul mass-mediei atunci când se donează rechizite școlare sau alte atribute cotidiene pentru cei tineri. Se pare că nu suntem capabili să înțelegem că este nevoie de o politică promovată de toate instituțiile societății, de stat în ansamblu, pentru păstrarea, cultivarea și dezvoltarea patrimoniului cultural național. Spun aceasta, deoarece arta coregrafică promovată de către Ansamblul Academic de Stat „Joc”, condus de ilustrul și inegalabilul Vladimir Curbet, rămâne doar prin creația acestui ansamblu de dansuri populare. Cultura și creația populară de altădată se cam pierde. La țară, lăcașele de cultură, ca, de altfel, și

bibliotecile, devin tot mai puține. Fondul de carte din biblioteci este sărac în literatură în limba română.

Nu este stimulată și apreciată la justa sa valoare arta și cultura teatrală.

Când vorbim de cultură, nu ne referim doar la valorile culturii spirituale, ale artelor frumoase, limbii, literaturii, teatrului etc., ci subînțelegem cultura în toată plenitudinea sa, inclusiv cultura profesiei, a relațiilor de consum, a disciplinei de muncă, a relațiilor interetnice, confesionale, politice, internaționale ș.a.m.d.

Cultura și dictatura banului au pătruns atât de mult în societate, încât a ajuns feciorul să se pronunțe împotriva tatălui său, iar fiica împotriva mamei sale. Este dat uitării respectul față de străbuni, neam, limbă și istorie. Democrația atât de mult a bulversat societatea, încât acțiunile anumitor persoane fizice sau instituții, care încearcă să readucă cultura la valorile de altădată, sunt calificate ca acțiuni anti-democratice sau care încălcă drepturile omului.

În loc de epilog

Problemele neabordate în acest apel nu urmăresc alt scop decât acela de a sensibiliza societatea, de la simplii cetățeni până la instituțiile administrației publice centrale, în vederea perfectării mecanismului de dezvoltare a Republicii Moldova. Numai în situația în care vom conștientiza responsabilitatea față de prezentul și viitorul țării noastre, vom fi capabili să impulsionăm mentalitatea fiecăruia dintre noi, să ne găsim locul în societate. Să ne gândim că avem un viitor comun în contextul unei Europe unite.

